Valiokunnan mietintö UaVM 4/2026 vp─ K 9/2026 vp

Ulkoasiainvaliokunta

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus 2025

JOHDANTO

Vireilletulo

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus 2025 (K 9/2026 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- puheenjohtaja Miapetra Kumpula-Natri, Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta
- kansainvälisten asiain neuvos, EN-valtuuskunnan sihteeri Maria Fagerholm, Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Euroopan neuvosto on ensisijaisesti normatiivinen järjestö, jonka tarkoituksena on ollut luoda valtioita sitovia kansainvälisiä sopimuksia. Järjestöllä on 76-vuotisen historiansa aikana ollut ja on edelleen merkittävä rooli sääntöpohjaisen multilateralismin kehittäjänä ja puolustajana. Se on luonut yhteisen eurooppalaisen tilan, joka perustuu Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja jonka toimivuutta valvoo Euroopan ihmisoikeustuomioistuin. Sopimusten noudattaminen ohjaa valtioiden toimintaa kohti järjestön edistämien arvojen toteutumista.

Kansainvälisen toimintaympäristön käynnissä oleva murros on heijastunut myös Euroopan neuvoston työhön. Suhtautuminen Euroopan neuvoston piirissä aikaansaatuihin kansainvälisiin sopimuksiin ja ylipäänsä kansainväliseen yhteistyöhön on heikentynyt, ja neuvoston ihmisoikeus- ja oikeusvaltiojärjestelmää haastetaan avoimesti. Toimintaympäristön muutoksiin lukeutuu myös autoritaaristen voimien vahvistuminen, johon kytkeytyvät sananvapauden ja kansalaistoiminnan rajoittaminen sekä vähemmistöjen oikeuksien polkeminen.

Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että nykyisessä kansainvälispoliittisessa tilanteessa Euroopan neuvoston ja sen parlamentaarisen yleiskokouksen työlle on erityistä tarvetta. Edellä mainitut kehityssuunnat korostavat Euroopan neuvoston merkitystä laaja-alaisena ihmisoikeuksiin, demokratiaan ja oikeusvaltioon keskittyvänä järjestönä. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että Suomi pyrkii Euroopan neuvoston ihmisoikeusroolin vahvistamiseen sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen toiminnan turvaamiseen. Valiokunta korostaa keskeisten

ihmisoikeussopimusten ja niiden valitusmenettelyjen ja riippumattomien valvontajärjestelmien merkitystä.

Kertomusvuonna yksi osoitus heikentyneestä kansainvälisten sopimusten kunnioittamisesta oli Latvian parlamentin ehdotus irtaantua Istanbulin sopimuksesta. Ulkoasiainvaliokunta pitää myönteisenä, että ehdotus ei toteutunut, vaan Latvian sisäisten mielenosoitusten ja kansainvälisen vaikuttamisen ansiosta päätöstä onnistuttiin siirtämään vuodella eteenpäin. Myös Suomen valtuuskunta osallistui tähän tärkeään vaikuttamistyöhön.

Euroopan neuvosto on ottanut vahvan roolin Ukrainan tukemisessa heti Venäjän aloitettua laittoman hyökkäyssotansa 24.2.2022. Venäjän hyökkäyssodan tuomitsemiseksi ja käsittelemiseksi Euroopan neuvosto on työstänyt sodan tuhoja rekisteröivän vahinkorekisterin, kompensaatiota pohtivan vaadekomission sekä uusimpana askeleena kertomusvuonna edistänyt hyökkäysrikostuomioistuimen perustamista sotatuhojen aiheuttajien tuomitsemiseksi. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy Suomen valtuuskunnan näkemykseen siitä, että Suomen tulee ratifioida tähän liittyvä sopimus mahdollisimman pian.

Ukrainaan liittyen ulkoasiainvaliokunta on usean vuoden ajan kiinnittänyt huomiota myös kaapattujen lasten puolesta tehtyyn arvokkaaseen työhön Euroopan neuvoston piirissä. On myönteistä ja tärkeää, että tämä työ jatkuu. Kertomusvuonna Suomen valtuuskunta järjesti asiaan liittyvän konferenssin eduskunnassa. Konferenssissa pohdittiin keinoja lasten palauttamiseksi ja tukemiseksi.

Euroopan neuvoston jäsenmaiden jäsenyysvelvoitteiden noudattamista valvotaan parlamentaarisen yleiskokouksen monitorointikomiteassa. Kertomusvuonna monitoroinnin kohdemaina olivat Armenia, Azerbaidžan, Bosnia ja Hertsegovina, Unkari, Moldova, Puola, Serbia, Turkki ja Ukraina. Näille maille annetaan prosessissa suosituksia niistä uudistustarpeista, joilla maan demokraattiset toiminnot saataisiin yhteensopiviksi Euroopan neuvoston standardien kanssa. Valiokunta korostaa monitorointitoiminnan tärkeyttä ja toteaa sillä olevan merkitystä myös EU-jäsenyysedellytysten täyttämisessä. Valiokunta pitää huolestuttavana saamaansa selvitystä siitä, että monitorointiprosessissa on ollut haasteita niin raporttien valmistumisen kuin raportoijien saatavuuden kanssa.

Saadun selvityksen mukaan monitoroinnin kohdemaiden lisäksi yleiskokous käsitteli kertomusvuonna myös Georgian huonontunutta poliittista tilannetta ja toimia, joihin sen johdosta järjestön piirissä tulisi ryhtyä. Tulehtunut ilmapiiri on johtanut siihen, että Georgian valtuuskunta ilmoitti keväällä 2025 jättäytyvänsä pois yleiskokouksen toiminnasta. Myös yleiskokouksen yhteistyö Azerbaidžanin kanssa on tällä hetkellä olematonta.

Valiokunta sai kertomusta käsitellessään selvityksen Euroopan neuvoston työstä demokratian vahvistamiseksi. Järjestön nykyinen pääsihteeri Alain Berset on nostanut teeman yhdeksi prioriteetikseen. Hänen perustamansa Towards a New Democratic Pact for Europe -ohjelman tavoitteena on vastata demokratiaan kohdistuviin haasteisiin ja yhteiskunnallisen luottamuksen rapautumiseen vahvistamalla demokratian perustaa ja uudistamalla sitä. Valiokunta pitää Euroopan neuvoston piirissä tehtävää demokratiatyötä tärkeänä. Teemaan liittyen Suomen valtuuskunta järjesti loppuvuodesta 2025 eduskunnassa seminaarin, jossa käsiteltiin ennakoinnin

ja varautumisen merkitystä yhteiskunnallisen kriisinkestävyyden vahvistamiseksi. Demokratiatyöhön liittyen valiokunta korostaa, että Suomella on osaamista ja annettavaa myös nuorten demokratiaosallistumisen vahvistamisessa.

Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunta on jatkanut aktiivista toimintaa parlamentaarisessa yleiskokouksessa. Valiokunta kiinnittää huomiota erityisesti suomalaisdelegaation jäsenten saamiin luottamustehtäviin. Valtuuskunnan jäsenillä oli vuoden aikana kuusi raportointitehtävää: (i) Euroopan sitoutuminen oikeudenmukaiseen ja kestävään rauhaan Ukrainassa, (ii) monitorointikomitean Kreikka-raportti, (iii) monitorointikomitean Ukraina-raportti, (iv) parlamenttien ja tasa-arvoa edistävien toimijoiden yhteistyö, (v) tekoäly ja maahanmuutto sekä (vi) väärinkäytösten ilmoittajien parempi suojelu Euroopassa. Luottamustehtävät heijastavat valtuuskunnan aktiivisuutta yleiskokouksessa ja ovat valiokunnan mielestä tärkeitä. Luottamustehtävistä on sisällytetty perusteelliset kirjaukset kertomukseen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ulkoasiainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 9/2026 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Helsingissä 14.4.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johannes Koskinen sd
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Antti Kaikkonen kesk
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Anne Kalmari kesk
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Antti Lindtman sd
jäsen Jenna Simula ps
jäsen Ville Skinnari sd
jäsen Tytti Tuppurainen sd
varajäsen Timo Harakka sd
varajäsen Tuula Väätäinen sd

Valiokunnan mietintö UaVM 4/2026 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tiina Larvala